

הלכות תענית סימן תקסח

מה באר הגולה

ל' מיקנא יתבי ורבי
העני
כ' באר
ל' הפורסי בש
נאביה מ' שובת
ג' הירי' לרעהו
נ' אנה מ'קרא
שפאל יום שבת בו
אבו שבתה כ'
ס' מ'קרא פ'ש' לא

המתענה תענית הלום בשבת. (לה) וצנן לעיל סימן רפח סעיף ד: ו (לט) אין תענית צבור בבבל לאסור במלאכה ולהפסיק מבעוד יום אלא תשעה באב בלבד, (מ) יהלךף יחיד שקבל עליו תענית לא תישנן שמא תענית צבור קבל עליו, ומתוך ככלו, לומבל מקום לכתחלה טוב לומר בשעת קבלת תענית 'הריני בתענית יחיד לפניך מחר': ז לשארע יום (מא) שמת אביו או אמו באדר והשנה מעברת, י'תענה (עו) וטו) באדר שני: הגה ויש אומרים ד'תענה בראשון (מהר"ל ומהר"י מינץ), אם לא שמת בשנת העבור באדר שני דאז נוהגים להתענות בשני (ת"ח סימן רצח), וכן הפנהג להתענות בראשון, (מב) מיהו, יש מהמירין להתענות (י) בשני (פסקי מהר"י בשם מהר"י כולין): ח 'אין צריך להתענות אלא (מג) ביום מיתת אביו (מד) ולא ביום (יט) קבורה: ט 'אם ארבע יום מיתת אביו בשבת או בראש-החודש, ידחה למחר: הגה

שערי תשובה

[ט] באדר. עב"ט. ועין בסמ"א ח"ב סימן עג שתספ על השי"ו, ודעתו כיון שהשנים שפתיצם פשוט קריע כולו באותה שעה, ונדוד דיעים רב המולד יום שלשים קמיש הלכות ותקופים בתלכות קה"ח כו', נמצא יום שלשים הוא מקצת ר"ח שבו הוא המולד, וכיון שנתקב מול' ביום המולד או סמוך לו או אח"כ אי"כ אף בשנה הפאה שריח' כסלו יום א' דהנו יום שלשים, ע"פ הרב ביום שלשים הוא מולד חלקה יתה לו יא"צ ביום המולד להדליק נר ולומר קדיש על אביו, וכן להפוך, אם ביום המיתת היה ר"ח כסלו ביום א' ובשנה אחרת היה כסלו שני ימים יתה לו יא"צ ביום המולד כמו בשנה ראשונה, ופסק השי"ו תמוה דאיה מאשה מיום שלשים ליום כ"ט, דאיכא פלי בי שמי"א שלו בחודש תהי יחד לאחוריו כו', ע"ט. ועין באמרי-מדותי סימן י' ששפסק דקריי ש"ו ומניא ורעמו כיון שיום זה הוא בלשון בי"א ר"ח לעולם נקבע קרי"ח, וצ"ל ונהגון דקריי המריא קנה, ועין פתשוכה בעת-שאלו סימן עג במת אביו בשנה קטנה בער"ח אדר שני שהוא בי"ט לאדר ראשון יתענה בשנה פשוטה בבית פאדר ולא בכ"ט שבת, וכתביא עם מדריי הבי"ח ס"ס ת"ב שכתב בזה על מ"ש בקשר חסידים סימן חשיב משי"ח ר"ח דף טו דקאמר הלך אחי הרב שנים, ע"ש ועוד כמה תשובות בענינים אלו ויתבאר בחלק יורד א"ת. ועין לקמן סימן הרפה בלבוש ובאר שם מ"ש

קבורה. וכן האבלות לענין י"ב חודש נמי בתחילת ימים המיתה, דהנה כאם נמשכה הרבה מן המיתה אי"צ להתאבל אלא עד תשלום השנה ביום המיתה, עין ט"ז:

משנה ברורה

אביו ואמו יברר לו יום אחרת⁽⁴¹⁾, אף אל ישיג גבול אחרים לומר קדיש⁽⁴²⁾. אם מת אביו ביום ראשון בראש-החודש אדר שני, יתענה לשנה הפאה שהיתה שנה פשוטה ביום א' בראש-החודש אדר ולא בכ"ט בו⁽⁴³⁾, דלעולם אדר של שנה פשוטה עומד תחת אדר שני של שנה מעברת. ומי שמת אביו ביום ראשון בראש-החודש כסלו, וילשנה הפאה היה חשון חסר בראש-החודש כסלו אינו אלא יום אחר, צריך עיון מהי יתענה, אם בכ"ט להשון שהוא יום אחר לקני ראש-החודש כסלו, דהא לעולם יום שני עקר, שמונין למוצרות משני, ואם-כן היה יום בטירת אביו יום אחרון מחודש חשון, וגם עתה יקבע ביום אחרון לחודש זה, או ניקא דעל-פל' פנים הני שם ראש-החודש עליו ולכן יקבע יום האר-צייט עתה גם-כן בראש-חודש נולא להתענות בו, דהא אין מהענין בראש-החודש, דללקמה, אלא להדליק בו נר⁽⁴⁴⁾ ולומר קדיש: ומסיק הפגון אברהם דאם שנה ראשונה למיתה אביו השנה היא חסרה, ויכמו שכתבנו, ואם-כן צדיו לא יקבע הענין עליו בנדר, יקבע האר-צייט בכ"ט לחודש חשון⁽⁴⁵⁾, ויכמו שכתבנו השעם, אכל פ'שנה הראשונה היא גם-כן מלאה, אם-כן צריך לקבע היום בראש-החודש, ולכן אף בשנים הבאים אחריהם אף שהם חסרים יקבע בראש-החודש. (לט) ויש מאחרונים שסוכרו דלעולם יקבע בראש-החודש, (מ) והעולם נוהגין פהפגון-אברהם⁽⁴⁶⁾: ח (מג) ביום מיתת אביו⁽⁴⁷⁾. דהנה, דאם מח בשלשה ימים לאינה חודש, צריך להתענות בשנה הפאה גם-כן בשלשה ימים לחודש⁽⁴⁸⁾ זה ואף דאינו אותו יום של ימית השבוע: (מד) ולא ביום קבורה. ונאפלו (מא) בשנה ראשונה שהאבלות של י"ב חודש מתחלת מיום הקבורה, אפלו הכי יאר-צייט היא ביום המיתה, ולא מפעי אם יום הקבורה היה למתרת יום המיתה, דאז

שער הציון

(לח) ואם אינו יודע אם מת אביו באדר ראשון או בשני, יתענה בשני: תדא, שובי מיקמינן האדם על סוכתו ואמרין מי מה'י⁽⁴⁹⁾, ועוד, שהרי יש אומרים שלעולם מתענין בשני נח"א: (לט) השוכח פנים קארות והואק בשערי-תשובה, ובספר בגד'ישע גם-כן דעתו נוטה כן: (מ) שערי-תשובה, וכן הסכים בישועת-יזקלב: (מא) אחרונים:

תרגום: 1 יום השנה לפניה.

באר היטב

(טו) באדר. מי שמת אביו ביום ראשון ר"ח כסלו ולשנה הבאה חשון חסר ר"ח כסלו אינו אלא יום א', צ"ע מתי יתענה, אם בכ"ט להשון שהוא יום א' לפני ר"ח כסלו דהא לעולם יום שני עקר שמונים למוצרות משנה או נמא דעכ"פ הרי שם ר"ח עליו: ונ"ל דאם שנה ראשונה היא חסרה יקבע בכ"ט להשון דיום ל' הוא אמה לחודש חסר, אכל משנה ראשונה היא ג"כ מלאה אי"כ צריך לקבע היום ברא"ח ולכן אף בשנים הבאים אחריהם אף שהם חסרים יקבע ברא"ח, דה"ל כמו נדר דאליהן אחר לשון בני-אדם, ועין ט"ז ס"ק ד' ועין סימן נח ס"ו. ואם מת ביום א' בראש-החודש שני יתענה לשנה הפאה ביום ראשון ר"ח אדר ראשון ולא בכ"ט בו, דלעולם אדר ראשון עומד תחת אדר שני, מ"א: (י) בשניהם. עין בי"ד סימן תב בשי"ח קט"ו. ובכנה"ג בשם הר"ש הלוי סי"ו פתב דיש להתענות בראשון. ובס"ח סימן תשיב פתב: אם מת אביו באדר ראשון והנה יתענה בשנה פשוטה בשבת ובאדר, ע"ש, וכתב המ"א: ויכ"ע האבלים אי"צ לכן לו קדיש אלא פעם א', וכיצא בזה קטב המט"מ בשם רש"ל: מי שאינו יודע יום שמת בו אביו יברר לו יום אחר אף אל ישיג גבול לומר קדיש: (יח) קבורה. וכן האבלות לענין י"ב חודש נמי בתחילת ימים המיתה, דהנה כאם נמשכה הרבה מן המיתה אי"צ להתאבל אלא עד תשלום השנה ביום המיתה, עין ט"ז:

ובין יום-התפודים לסוכות, אין צריך למיתב תענית לתעניתו [פמ"ג]: (לה) וצנן לעיל סימן רפח סעיף ד. שם מבאר דין מיתב תענית לתעניתו: ו (לט) אין תענית צבור בבבל. והוא הדין בכל חוץ לארץ, כדמכתה לקמן סימן תקעה סעיף י: (מ) יהלךף יחיד שקבל עליו תענית לא תישנן וכו'. מלשון זה משמע דבארץ-ישראל אם קבל עליו תענית סתם, תישנן שמא תענית צבור קבל עליו, וצריך להפסיק מבעוד יום ואסור במלאכה. ואולי דבתיים, שאין מצוי להתענות⁽⁵³⁾ התעניות-צבור המבארים לקמן בסימן תקעה סעיף ג, מסתמא בנותו אפתם תענית, וצריך עיון, ועין לקמן שם סעיף י מה שכתבנו בענין זה: ז (מא) שמת אביו או אמו באדר והשנה מעברת. ורעה לומר, שבשנה שמת בו אביו לא היה השנה מעברת⁽⁵⁴⁾, ובשנים הבאים אחר-כך אחרמי שנה מעברת, דעת המספר דהנהגה אדר הוא אדר שני⁽⁵⁵⁾, ויש אומרים להפך⁽⁵⁶⁾, וגם יש בענינו טעם דאין מעבירין על המצות: (מב) מיהו, יש מהמירין להתענות בשניהם. עין במגן אברהם שפסק דאם קבל עליו בנדר להתענות יום שמת בו אביו או רבו, מחיב להתענות בשניהם, דכן הוא העקר לדינא⁽⁵⁷⁾ (וכן פתב הגר"א), אכן אם לא קבל עליו בפרוש רק מצד מנהגא⁽⁵⁸⁾, שמתנהג להתענות יום שמת בו אביו ואמו, אין צריך להנהיג לעולם אלא כמו שנהג בפעם ראשונה כשמתרמי לו השנה מעברת, דמעקרא אדעתא דהכי קבל עלה, אכן בפעם ראשונה גופא אם פא למלך פיצד לעשות, הנכון לומר לו (לח) שיתענה בשניהם (אכן אם קשה לו להתענות בשניהם⁽⁵⁹⁾, נראה עש"כ יותר שיברר לו אדר הראשון, דכן הוא המנהג), אכן האבלים אין צדיכין למן לו קדיש אלא פעם אחרת⁽⁶⁰⁾, וכיצא בזה פתבי בשם רש"ל: מי שאינו יודע יום שמת בו

הַלְבוּת הַתְּעִינִית סִימָן תַּקְסָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מ]

דְּקַהֲיִים, שְׁאֵין מְצוּי לְהַתְעַנּוּת³³.

33) ובזמנינו שאפילו בארץ ישראל אין מצוי להתענות תענית ציבור, כתב הגר"י פישר (הגהות על המשנ"ב) שיתכן שגם לכתחילה אין כל צורך לומר 'הריני בתענית יחיד מחוץ'.

[משנ"ב ס"ק נא]

לֹא הָיָה הַשְּׁנָה מְעַבְרָתָא³⁴ וכו', דַּתָּם אֶרֶךְ הוּא אֶרֶךְ שְׁנֵי³⁵, [וְ]שְׁ אִמְרִים לְהַפְקֵדָה³⁶.

34) ואם השנה שנפטר בה היתה מעוברת ונפטר באדר הראשון, כתב בשו"ת גבעת שאול (סי' עג) שבשנים שאינן מעוברות לעולם היארציית הוא באדר ולא בשבט [ראה שערי תשובה ס"ק נז].

35) וכן פסק בשו"ת חתם סופר (אורח סי' קג), ומשום שהתענית והקדיש תלויים בדין שונים את הנפטר בשמים, ודין זה הרי תלוי מתי אדר לפי האמת ולא לפי לשון בני אדם, ובלשון תורה אדר הוא אדר השני [ראה מגילה ג, ב], ואם כן הדין הוא באדר השני גם אם כבר עברו י"ב חודש מיום המיתה, ועוד, משום 'אקדומי פורענות לא מקדמינן'.

36) וכן לענין תענית זו באדר, כתב לקמן (סי' תקפ"ט ס"ק טו) שיש דעות בין האחרונים מתי להתענות, ושהעולם נוהגים להתענות באדר הראשון.

[משנ"ב ס"ק נב]

דָּכֵן הוּא הַעֲקָר לְדִינָא³⁷ וכו', רַק מְצַד מְקַנְא³⁸ וכו', אִם קָשָׁה לוֹ לְהַתְעַנּוּת בְּשָׁנִים³⁹ וכו', אֲלֵא פַעַם אֶתְדַּרְסָא⁴⁰ וכו', יִבְרַךְ לוֹ יוֹם אֶתְדַּרְסָא⁴¹, אִף אֵל יִסְגֵי גְבוּל אֶתְרִים לִמְרָ קְדִישׁ⁴².

37) אמנם, לגבי נער שהגיע לגיל בר מצוה, כתב הרמ"א לעיל (סי' נה ס"י) שמי שנולד באדר בשנה פשוטה, אינו נעשה בר מצוה עד אדר השני, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק מה) שאדר הראשון אינו נקרא אדר אלא חודש העיבור.

ולענין מי שאירע לו נס בחודש אדר בשנה פשוטה, וקיבל על עצמו לעשותו תמיד יום משתה ושמחה, כתב לקמן (סי' תרצו ס"ק ב) בשם הפמ"ג שבשנה מעוברת יעשה הסעודה באדר הראשון, אכן לקמן (סי' תרפו ס"ק ח) כתב בשם המג"א שיעשה הסעודה באדר השני [ובספר שו"ת הלכות (סי' תרצו ס"ה) הניח דברי המשנ"ב בצ"ע]. 38) כאן כתב המשנ"ב שהתענית ביום שמתו בו אביו או אמו היא בגדר מנהג, אמנם הרמ"א (י"ד סי' שעו ס"ד) כתב שמצוה להתענות ביום שמת אב או אם, אכן, כתב בביאור הט"א שם (ס"ק ז) שאף שבגמ' (ריש פ"ג דשבועות) משמע לכאורה כדברי הרמ"א, מ"מ יש מפרשים שכונת הגמ' היא שרק באותו יום עצמו שמת האב חובה להתענות, ולא בשנים שלאחר מכן, ובשו"ת מהר"י מינץ (סי' ט) כתב שלא נאמר בגמ' שחייבים להתענות, אלא שכן היו נוהגים.

ובטעם התענית ביום היארציית, כתבו הלקט ישר (י"ד עמ' 98 בשם התרומת הדשן) והמהר"י מינץ (שם) והלבוש (י"ד סי' תב סי"ב) שבאותו יום הורע מזלו של הכן, ועוד כתבו המהר"י מינץ (שם) והלקט ישר (שם) שבכל שנה דנים את האב דבר מועט, ובתענית הכן יש משום כפרה לאב, והקצושי"ע (סי' רכא ס"א) כתב שתכליתה להתעורר בתשובה על מעשיו, ובזכות זה התעלה מדרגת אביו בן עדן.

ולענין נשים בתענית יארציית, ראה דברי סופרים (י"ד סי' שעו עמק דבר ס"ק רפז) שמדברי הרעק"א בצוואתו יש לדייק שאף הן מתענות [וראה לעיל (סי' תקנא ס"ק א-ה) בענין תעניות לנשים בזמנינו שחלושות הן].

אמנם, יש שנהגו להקל בתענית זו, החתם סופר והכתב סופר (חוט המשולש דף ל) נהגו לסיים מסכת ביארציית ולא אכלו בו אלא מאכלי חלב, ובצוואת הרעק"א (חוט המשולש החדש עמ' רכא) צויה לבניו שלא לצום אלא ילמדו כל המעת לעת, או ישכרו אחרים שילמדו, וכן נהגו החו"א והגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' קסג וח"ד עמ' קלא) שלא לצום ביארציית, משום שגורם לביטול תורה, ועדיף ללמוד באותו יום לעילוי הנשמה, וכן רעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תעניות פ"ג סט"ו) שמפני חולשת הדורות מקילים בתענית זו, בפרט בני תורה שהתענית מתשת אותם מללמוד כראוי.

39) ואם קשה לו להתענות כלל ורוצה לפדות התענית בממון, כתב בביה"ל לעיל (סי' ד"ה יכול) שאינו יכול לפדותה בממון.

40) והיינו אם האבלים של אדר הראשון הם אותם אבלים של אדר השני, אכן אם אינם אותם אבלים, כתב הדרן החיים (הלכות אדר ותענית אסתר סי' ג) שאינם צריכים לתת לו כלל אפילו קדיש אחד באדר שני, משום שאין ספק מוציא מידי דאי, ולכן כתב שטוב שיקבץ לו מנין בתוך ביתו לומר קדיש. אמנם, המטה אפרים (דיני קדיש יתום שער ג אלף למטה ס"ק ו) כתב שאם כשכא לומר קדיש באדר הראשון כבר דחו אותו, שוב לא יוכלו באדר השני לדחות, אפילו אם הם אבלים אחרים.

41) ולברור לשם כך יום שכבר יש לו בו יארציית, כתב בשו"ת תשו"ת ש"י (ח"א סי' תקפה) שאינו ראוי, שאף שביסודו הוא מנהג מימי כיון שנתפשט ודחיו כחובה, ודבר שבתובה אינו בא אלא מן החולין, והטכיים עמו בשו"ת קון לדוד (סי' לב), וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' פג), והוסף, שהוא הדין מי שאינו ידע יום פטירת אביו וגם יום פטירת אמו, שיברור יום מיוחד לכל אחד מהם בנפרד, אלא אם כן יש רגלים לדבר שנפטר ביום אחד, אכן, בספר יסודי ישרון (פלדר, ח"א עמ' רלט) ובספר כל בו ליארציית (ח"א פ"ג סי' א סי"ב הע' 38) הביאו שיש חולקים, ורשאי לברור גם יום שהוא תענית ציבור, משום שרק בקרבנות הדין הוא שאין דבר שבתובה בא אלא מן החולין, או משום שבדבר של מנהג לא נאמר כלל זה.

42) ומי שמסופק בשני ימים איזה מהם הוא יום היארציית, ראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (סי' קלב קונטרס 'מאמר קדישין', ד"ה בענין מי ששכח יום מיתת אביו ואמו).

[משנ"ב שם]

לֹא כְּכִיֹּט בַּיּוֹם⁴³ וכו', לְהַחֲלִיק בּוֹ נֶגְדָא⁴⁴ וכו', וְקַפֵּץ הַנְּאֲרִיצִיית כְּכִיֹּט לְחַדְשֵׁי שְׁנָן⁴⁵ וכו', וְהַעוֹלָם נִתְחַנֵּן קְהַמְנַן אֶתְרֵיהֶם⁴⁶.

43) וכן לענין הנולד בא' דראש חודש אדר השני והשנה שנעשה בה בר מצוה היא שנה פשוטה, כתבו בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' קנא) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' ח וה"ח סי' ז) שנעשה בר מצוה בל' שבט, משום שאדר של שנה פשוטה עומד תחת אדר השני, ושני ימי ראש חודש הם כיומא אריכא, והואיל תולד בא' דראש חודש אדר נעשה בר מצוה בא' דראש חודש אדר, מאידך, דעת הגר"י קניבסקי (בירור הלכה תניא אריח עמ' קלו) ושו"ת להורות נתן (ח"א סי' א) שאינו נעשה בר מצוה עד א' ניסן, כיון שעד יום כ"ט אדר לא נשלמה השנה הי"ג, ודעת הגר"ש אלישיב והגרש"ז אויערבך (בירור הלכה ח"ד אריח עמ' מט-ס) שהוא ספק מתי נעשה בר מצוה, ולכן מלי' שבט עד א' ניסן יחמיר את החומרות של קטן ושל גדול.

44) ובטעם מנהג זה כתב לעיל (סי' רחצ ס"ק ל), שהוא זכר לנשמת המת.

המשך במילואים עמוד 26

מילואים הלכות תענית סימן תקכה המשך מעמוד קודם

לאומרו. הערוך השלחן (סי' רפא סי' ח) כתב שהנהגים לאומרו כל שבת לא חששו למגיא הניל.
ובענין המנהג שנהגו לשיר בשמחת תורה 'האדרת והאמונה', כתב בהנהגות המרים במעט (על השירע סי' תרטט, מודפס בסוף הידושי למסכת ברכות) שלדעת המגן אברהם אין לאומרו. אכן, במעשה רב למגיא (אות רלב) כתב שהגרי"א נהג לאומרו ברינה וקול זמרה בשמחת תורה, וביאר כזה הגרי"מ גרוס (פסקים וחשובות אלול תשרי, סי' נה) שמה שאין לאומרו בציבור הוא דוקא כשאומרו בתורת תפילה בציבור, ומחמת שבהיו העמוקים, ולכן רק ביום ספור מותר, כיון שאו אנתנו בתורת מלאכים, אבל כשאנו אומרו בתורת תפילה בציבור, מותר, ולכן בשמחת תורה שאין אומרים אותו בתור תפילה אלא כשיר ושבח, מותר לאומרו.
(17) וראה שו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' קה), והליכות שלמה (תפלה פי"ז ארחות הלכה הע' 2).

ולענין מזה שהציבור מפסיקים בזמנה באמירת י"ג מידות בעת קריאת התורה שבתענית ציבור, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תקסו סי' ג).
(15) ואם יש לו ניגון שבו הוא רגיל ללמוד פסוקים אף שאינו קוראם בטעמי המקרא, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שרשאי לקרוא בו את הי"ג מידות, שגם באופן זה אינו נראה כמתפלל. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרטט סי' ו).
(16) ומה שנהגו לאומרו כל שבת בסדר פסוקי חמרה (לנטה ספרד), כתב האשל אברהם (בוטשאטש, סי' רפא סי' א) שדוקא בדרך עראי אסור אבל בקביעות מותר לאומרו בציבור. וביאר בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' פו) שכיון שאומרים אותו כל שבת נעשה כחלק מהתפילה ומותר לאומרו, אבל כשאומרים אותו בדרך עראי, החיינו דרך שיר ודיבור לא יאמרוהו בציבור, אלא רק ביום ספור, אך כתב שמימי עדיין צריך עיון. והוסיף, שבליקטי מהרי"ח (סדר תפילת שבת) כתב שיש שאומרים אותו קודם 'הדרו', שאז הוא בגדר תפילת יחיד שמותר

הלכות תענית סימן תקכה המשך מעמוד זה

שבו נמצא, כיון שהיתה לו חזקת חיים, ומספק יש לומר שמת בזמן המאוחר יותר (וראה שם שגם כמת בבין השמשות היארציית הוא ביום שלאחריו).
ומי שידוע לו רק את השנה שבה נפטר אביו, כתב בקיצור דברי סופרים (עמ' תשכ"ב סי' כח) שלפי דברי החכמת אדם, לכאורה יש לקבוע את היארציית ביום האחרון של השנה, וכן דעת הגרי"ח קמבסקי (תורת המתים סי' ז).
[משנ"ב סי' ק מג]
ביום מיתת אביו (48) וכו', בשלש קמים לתש"ש (49).
(48) וכשזמן פטירת המת נמצא האבל בארץ אחרת ששם התארך באותו זמן הוא יום לפני או יום אחרי התאריך שבמקום הפטירה, כתבו הגרי"מ טוקצ'ינצקי (גשר החיים ח"א סוף פ"ב) ובעיני חלקת יעקב (י"ד סי' רלב) שיש לשמור את היארציית כפי התאריך שהיה או במקומו של הנפטר, וביאר החלקת יעקב שהוא משום שנהגו שהטעם העיקרי לשמירת היארציית הוא לכפרה לנפטר (לא מחמת שהורע מזל של האבל), שהרי נתרשלו רבים בענין התענית ונזהרים בעיקר בלימוד משניות וקדיש שהם תועלת לנפטר, ואכן מי שנהג להתענות ביום היארציית, כתב (שם) ראוי שינהג יארציית גם ביום השנה, שהרי הוא חושש גם לטעם שכיום זה הורע המזל שלו.
(49) ומי שיש לו יארציית בחנוכה, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרפ"ד סי' ד"ה ואם טעה) שלא יחשב לפי ימי החנוכה אלא לפי ימי החודש, שהרי לפעמים ראש חודש טבת הוא יום אחד ולפעמים שני ימים.

ולענין החלקת נר יארציית כשהל ביום טוב, כתב בביה"ל לעיל (סי' תקיד סי' ד"ה נר) שאם לא הדליק בערב יום טוב ידליקו בחדר שאוכל בו, כיון שיש בו משום תוספת אורה, ויותר טוב שידליקו בבית הכנסת, ובעשתי הדיק יתכן שיש להתיר בכל אופן שהוא, משום שהוא בעין נר של מצוה לכבוד אבותיו.
ואם חל היארציית בשבת ונזכר בפני השמשות של ערב שבת שלא הדליק נר יארציית, כתב לעיל (סי' רפא סי' טז) שמותר לומר לנכרי להדליק נר בעבורו, שנאמר שהעולם נזהרים בו נחשב לצורך גדול.
(45) מדברי המגיא מבואר שגם בשנה שבה יהיה חשון מעובר יאר היארציית בכ"ט בחשון, כפי שנקבע בשנה הראשונה, אמנם המטה אפרים (דיו קדיש יתום שער ג סי' אלף למטה סי' ו) קפץ בדבריו, וכתב שאף שאין לוח מדברי המגיא, מימי ראוי להחמיר על עצמו לנהוג גם ביום ל' חשון (אם אין שם אבילים אחרים).
(46) אמנם לענין בר מצוה, כתב לעיל (סי' נה סי' מה) שמי שגדל בל' חשון ובשנה שבה נהיה בר מצוה חודש חשון הוא חסר, אינו נעשה בר מצוה עד א' כסליו, שאז כבר עברו י"ג שנים שלמות.
[שעה"צ סי' ק לח]
מוקמין קצם על חקתו ואקריין חי קיה (47).
(47) ובטעם זה, אם ידוע באיזה חודש נפטר אבל לא ידוע באיזה יום, כתב החכמת אדם (כלל קעא סי' א) שיקבע את היארציית ביום האחרון של אותו חודש. וכן מי שנמצא מת ולא ידוע מתי נפטר, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ג סי' קנט אות א) שהיארציית הוא ביום

הלכות תענית סימן תקעא תקעב המשך מעמוד זה

[שעה"צ סי' ק ב]
הנהגין האידנא פסקי'הוסיפוח (4) וכו', שאין לנו מדגבי השלחן עירוב (5).
(4) שכתבו פסקי התוספות (תענית פ"א אות כז) שעשאו כיון שאין אנו בארץ ישראל גם ציבור הריהו כיווד, ולכן נוהגים להפסיק את התענות אם הודמן להם ראש חודש או פורים, ומתענים במקום זה יום אחד.
(5) אמנם, במשנ"ב לעיל (סי' ת"ח סי' ה) העתיק את דברי המגיא שעשאו דין הציבור כדן יחיד ומפסיקים בראש חודש ומשלימים ביום אחד.

[משנ"ב סי' ק ג]
אף אם התחילו מפסיקין (6).
(3) אמנם, לעיל (סי' ת"ח סי' ד) כתב שבאופן זה שלא העלו על דעתם שתחול אחת התעניות בראש חודש, מתענים ומשלימים, כיון שלא רצו במכוון לעקור דין ראש חודש. והוסיף בשעה"צ שם (סי' ה), שאף שכתב השערי תשובה (כאן סי' ב) שבאופן זה מפסיקין מן הדין, מימי בריטביא (תענית ט, ב ד"ה אין גהרין) וכטור (סי' ת"ח) משמע להיפך.

